

Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU

I artikel 1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna föreskrivs att människans värdighet är okränkbar, och att den ska respekteras och skyddas. I artikel 2 garanteras rätten till liv, och i artikel 4 fastställs förbud mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. I artikel 21 fastställs rätten till frihet från diskriminering, bland annat på grund av kön, och i artikel 47 säkerställs rätten till att få sin sak prövad inför domstol.

Sammanhang

Våld mot kvinnor är brott som på ett oproportionerligt sätt drabbar kvinnor, exempelvis sexuella övergrepp, våldtäkt och våld i hemmet. Det utgör en överträdelse av kvinnors grundläggande rättigheter som värdighet och jämställdhet. Våldet mot kvinnor får konsekvenser för långt fler än offren, eftersom det påverkar såväl familj och vänner som samhället i stort. En kritisk granskning av samhällets och statens åtgärder mot dessa övergrepp krävs. Dessutom krävs åtgärder på både EU-nivå och nationell nivå för att bekämpa och förebygga våld mot kvinnor.

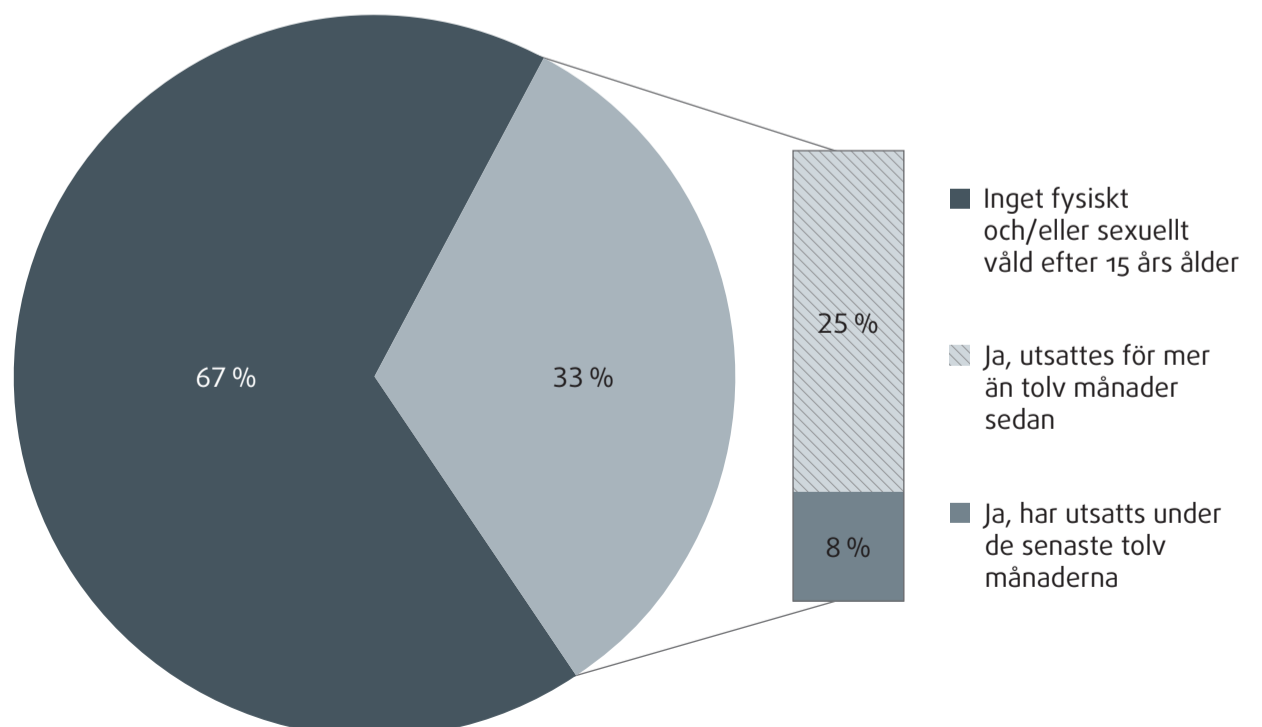
Några exempel på åtgärder på EU-nivå som kan bidra till att bekämpa våld mot kvinnor är EU:s brottsofferdirektiv (2012/29/EU) och Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). I EU:s brottsofferdirektiv, som antogs 2012, fastställs miniminormer för rättigheter och för skydd av och stöd till brottsoffer inom EU. Dessutom innehåller direktivet specifika hänvisningar till offer för könsbaserat våld, offer för sexuellt våld och offer för våld i nära relationer. Istanbulkonventionen, som Europarådet antog 2011, är det första juridiskt bindande regionala instrumentet i Europa som på ett övergripande sätt tar upp olika former av våld mot kvinnor, exempelvis psykiskt våld, stalkning, fysiskt våld, sexuellt våld och sexuella trakasserier. Konventionen kommer att träda i kraft efter 10 ratificeringar.

Denna utveckling på det rättsliga området är naturligtvis positiv, men samtidigt visar FRA:s undersökning omfattande hela EU om våld mot kvinnor att de flesta kvinnor som utsätts för våld inte anmäler detta, till vare sig polisen eller någon brottsofferorganisation. Detta leder i sin tur till att de flesta kvinnor som utsätts för våld inte kommer i kontakt med rättsväsendet och stödtjänster. Det är därför uppenbart att många kvinnors behov och rättigheter inte respekteras i praktiken i EU.

Med tanke på de allvarliga konsekvenser som våldet mot kvinnor får är det beklagligt att beslutsfattare och andra som jobbar med dessa frågor i många EU-länder fortfarande saknar tillgång till fullständiga uppgifter om omfattningen och karaktären på detta problem. Eftersom de flesta kvinnor inte anmäler våld och inte upplever att systemen uppmuntrar och stöder dem att göra detta bygger de officiella straffrättsliga uppgifterna på det fåtal fall som anmäls. Det innebär att de politiska och praktiska åtgärderna för att bekämpa våld mot kvinnor inte alltid utgår från fullständiga uppgifter. Vissa EU-länder och forskningsinstitut har genomfört undersökningar och annan forskning om våld mot kvinnor, men det saknas fortfarande omfattande och jämförbara uppgifter på detta område, i jämförelse med till exempel sysselsättningsområdet, där flera EU-länder samlar in uppgifter kopplade till kön.

FRA:s EU-undersökning är ett svar på en begäran om uppgifter om våld mot kvinnor från Europaparlamentet. Denna begäran upprepades också av det Europeiska Unionens råd i sina konklusioner om bekämpning av våld mot kvinnor. Resultatet av de intervjuer som genomfördes i samband med undersökningen kan granskas parallellt med befintliga uppgifter och brister vad gäller kunskapen om våld mot kvinnor på EU-nivå och i medlemsländerna. Det kan användas i utvecklingen av konkret politik och konkreta åtgärder för att bekämpa denna överträdelse av de mänskliga rättigheterna.

Figur 1: Kvinnor som upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld efter 15 års ålder under tolv månadersperioden före intervjun, EU-28 (i procent)

Anmärkning: Baserat på alla svarsdeltagare (antal: 42 002).

Källa: Uppgifter från FRA:s undersökning om könsbaserat våld mot kvinnor, 2012

Uppgiftsinsamling och omfattning

Resultatet av FRA:s undersökning om våld mot kvinnor bygger på personliga intervjuer med 42 000 kvinnor i alla 28 EU-länder, i genomsnitt 1 500 intervjuer per land. Svartpersonerna valdes ut genom slumpmässigt urval. Resultatet är representativt för kvinnor i åldern 18-74 i EU och speglar deras erfarenheter och synpunkter. De standardiserade intervjuerna bestod av frågor om fysiskt, sexuellt och psykiskt våld, våld i barndomen, sexuella trakasserier och stalking, samt ny teknik, exempelvis internet, som används för att begå övergrepp. Kvinnor ombads beskriva sina personliga upplevelser av olika former av våld, hur ofta de hade upplevt vissa typer av våld och vilka konsekvenser våldet hade haft på deras liv. Det samlades även in uppgifter om huruvida kvinnorna gjorde eller avstod från att göra en polisanmälan och om deras användning av andra tjänster som erbjuder stöd till offer.

Slutsatser i urval och fortsatta åtgärder för att bekämpa våldet mot kvinnor

Syftet med FRA:s undersökning är att den ska vara till hjälp för beslutsfattare och andra berörda parter i deras arbete för att bekämpa våld mot kvinnor inom EU. Utifrån undersökningsresultatet har FRA utformat en rad detaljerade yttranden som presenteras i anslutning till undersökningens huvudsakliga resultat och sammanfattande rapporter (se rutan "Mer information").

I det här faktabladet presenteras några av slutsatserna från undersökningen samt allmänna kommentarer om till exempel möjliga fortsatta åtgärder för att bekämpa våldet mot kvinnor.

Skillnader i resultaten mellan och inom länder

Skillnader mellan och inom länder när det gäller omfattningen av våld mot kvinnor beskrivs även i andra undersökningar, exempelvis Världshälsoorganisationens studie om kvinnors hälsa och våld i hemmet som genomförts i 10 länder, och en amerikansk undersökning om våld i nära relationer och sexuellt våld som omfattar 50 amerikanska delstater.

Skillnaderna mellan länderna kan vara kopplade till en rad olika faktorer och även bero på att antalet offer skiljer sig åt. Exempel på faktorer är huruvida det är kulturellt accepterat att prata med andra människor, även personer som genomför undersökningar, om upplevelser av våld mot kvinnor, och möjligheten att ökad jämställdhet i ett land kan leda till att fler anmäler våld mot kvinnor eftersom det är mer sannolikt att dessa brott hanteras och bekämpas på ett öppet sätt i samhällen som är mer jämställda.

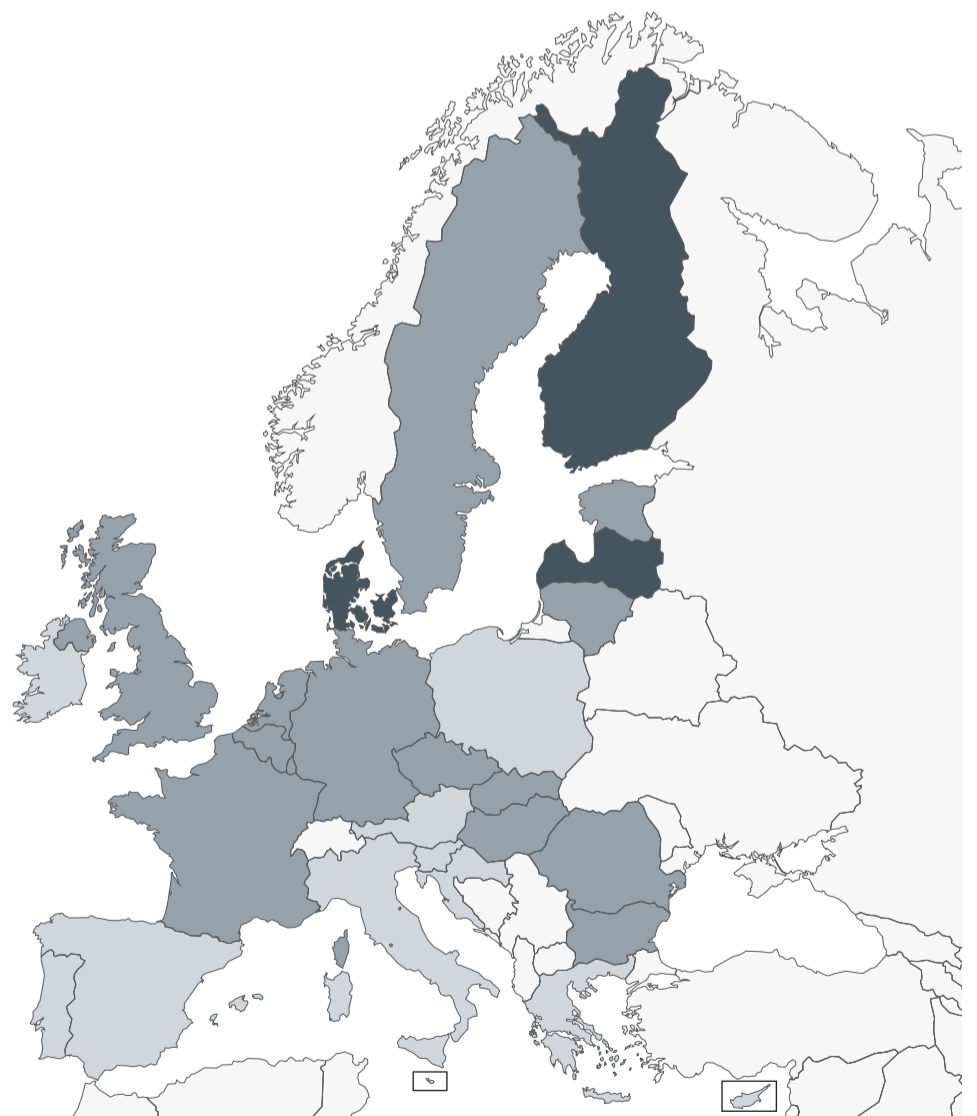
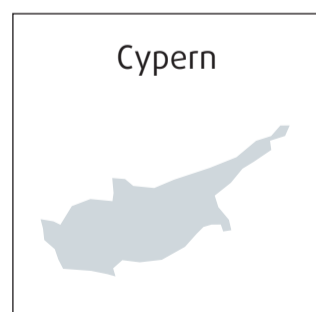
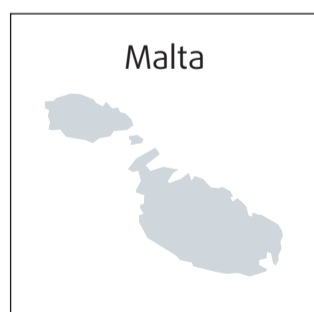
I rapporten över undersökningens viktigaste resultat och i den sammanfattande rapporten beskrivs några möjliga orsaker till de skillnader som konstaterats. En detaljerad fördelning av enskilda EU-länders resultat ges via det onlineverktyg som ingår i undersökningen: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Fysiskt våld

Uppskattningsvis 13 miljoner kvinnor i EU hade upplevt fysiskt våld under tolv månadersperioden före undersökningsintervjuerna. Detta motsvarar 7 procent av kvinnorna i åldern 18-74 inom EU (1).

Figur 2: Kvinnor som har upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld efter 15 års ålder, EU-28 (i procent)

EU-28 22 %
■ 10 %-19 %
■ 20 %-29 %
■ 30 %-39 %

Källa: Uppgifter från FRA:s undersökning om könsbaserat våld mot kvinnor, 2012

1 Enligt Eurostats onlinedatabas bodde 186 590 848 kvinnor i åldern 18-74 i EU den 1 januari 2013, se: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database (datakod *demo_pjan*, data extraherades den 16 augusti 2013).

Sexuellt våld

Uppskattningsvis 3,7 miljoner kvinnor i EU har upplevt sexuellt våld under tolv månadersperioden före undersökningsintervjuerna. Detta motsvarar 2 procent av kvinnorna i åldern 18–74 inom EU.

Fortsatta åtgärder: Undersökningens slutsatser kan användas som utgångspunkt vid utarbetandet av framtida EU-strategier för jämställdhet för att hantera viktiga områden när det gäller kvinnors upplevelser av våld. Några exempel på sådana områden är nya former av våld mot kvinnor eller nyligen erkända sådana, exempelvis stalkning eller övergrepp som sker med hjälp av ny teknik, samt typer av våld som kvinnor drar sig för att anmäla till polisen och brottsofferorganisationer.

Fortsatta åtgärder: Med tanke på det omfattande våldet mot kvinnor som framkommer av undersökningen bör EU efter det att EU Stockholmsprogram för rättsliga och inrikes frågor löper ut arbeta för att se till att våld mot kvinnor erkänns och bekämpas som en överträdelse av en grundläggande rättighet, inom ramen för unionens åtgärder mot brottslighet och insatser för att hjälpa brottsoffer.

En av 20 kvinnor (5 procent) har blivit våldtagen efter 15 års ålder. Denna siffra baseras på svaren på frågan "Hur ofta har någon tvingat dig till samlag genom att hålla fast dig eller på något sätt göra dig illa efter att du fyllde 15?"

I flera EU-länders lagstiftning omfattar den juridiska definitionen av våldtäkt mer än att förövaren använder sig av fysiskt tvång. Därför kan omfattningen av våldtäkt inom EU vara större än 5 procent.

Fortsatta åtgärder: EU:s brottsofferdirektiv avser alla brottsoffer, men innehåller specifika hänvisningar till offer för könsbaserat våld

parallellt med andra sårbara offer. Direktivet utgör ett stabilt underlag för att utforma riktade åtgärder i medlemsländerna och tillgodose behovet av stöd till våldsutsatta kvinnor och straffrättsliga åtgärder. Inom ramen för den granskning som Europeiska kommissionen gör av genomförandet av direktivet kan man bedöma huruvida direktivet – i praktiken – uppfyller behov och respekterar rättigheter hos kvinnor som utsatts för våld.

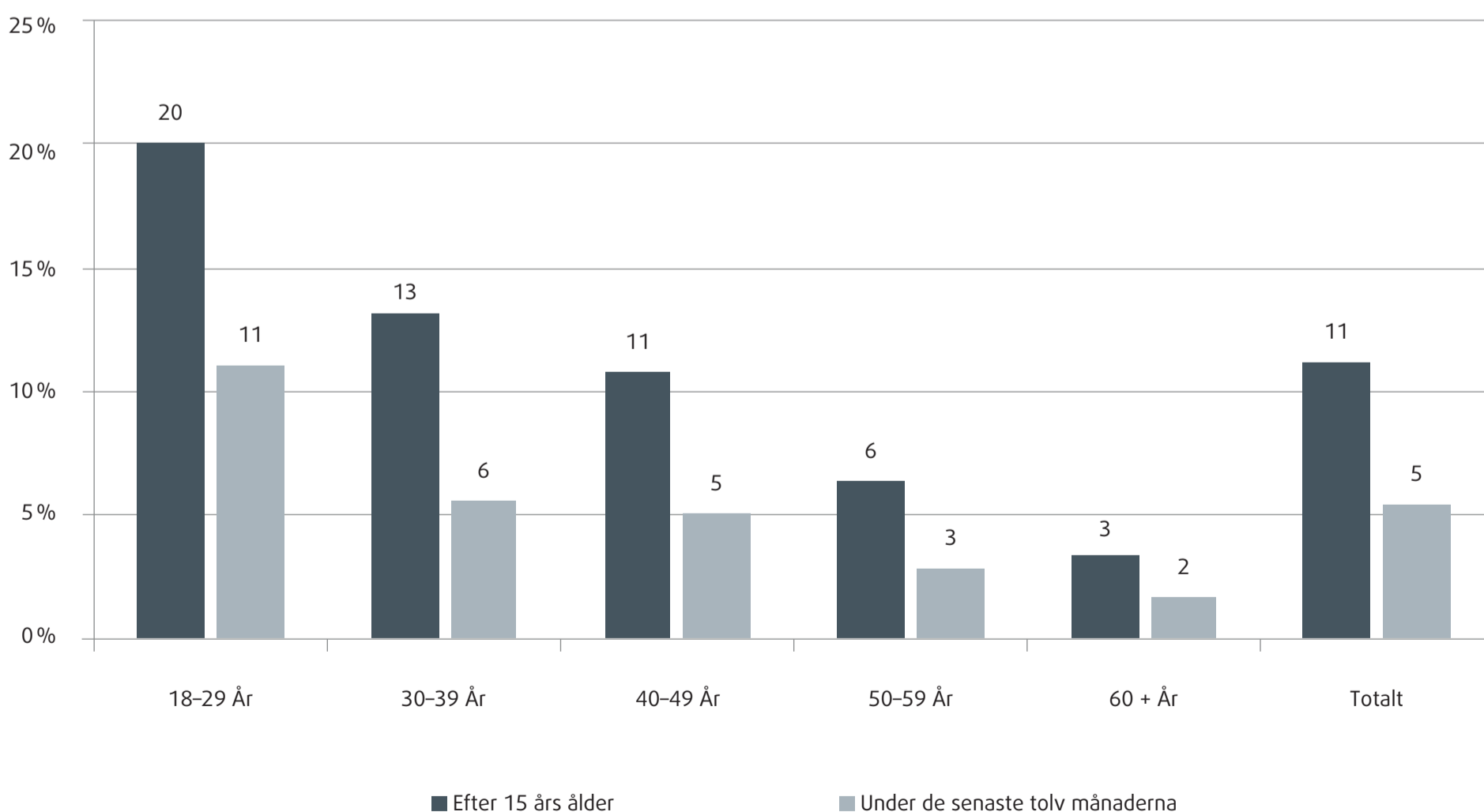
Fortsatta åtgärder: EU bör undersöka möjligheten att ansluta sig till Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen). I dagsläget är konventionen det mest omfattande regionala instrumentet för att bekämpa våld mot kvinnor. Resultatet av FRA:s undersökning kan också vara till stöd för EU-länderna när det gäller att ratificera konventionen.

Omkring 18 procent av kvinnorna i EU:s 28 medlemsländer har upplevt stalkning någon gång efter att de fyllde 15 och 5 procent har upplevt stalkning under tolv månadersperioden före undersökningen. Detta innebär att 9 miljoner kvinnor i EU:s 28 medlemsländer har upplevt stalkning under en period på tolv månader.

För att få fram dessa uppgifter frågade man kvinnorna i undersökningen huruvida de hade befunnit sig i en situation där samma person upprepade gånger hade förolämpat eller varit hotfull mot dem, exempelvis genom att upprepade gånger och utan giltigt skäl stå och vänta utanför deras bostad, arbetsplats eller skola eller genom att förolämpa eller vara hotfull på telefon alternativt ringa s.k. tysta telefonsamtal.

Fortsatta åtgärder: EU:s medlemsländer uppmanas att ta fram specifika nationella handlingsplaner för att bekämpa våld mot kvinnor. Om nationella uppgifter saknas bör handlingsplanerna utgå från resultatet av undersökningen. Företrädare för det civila samhället

Figur 3: Sexuella 'online-trakasserier' efter 15 års ålder och under tolv månadersperioden före intervjun, inklusive oönskade e-postmeddelanden med explicit sexuellt innehåll eller sms-meddelanden med förolämpande innehåll, efter åldersgrupp, EU-28 (i procent)

Anmärkning: Av alla kvinnor, exklusive de som hade valt svarsalternativet "Ej tillämpligt" på frågorna om 'online-trakasserier' (antal: 35 820). 6 084 svarsdeltagare valde alternativet "Ej tillämpligt" som svar på båda frågorna. Information om ålder saknades i 98 fall.

Källa: Uppgifter från FRA:s undersökning om könsbaserat våld mot kvinnor, 2012

som arbetar med kvinnor som är offer för våld kan med fördel delta i utarbetandet av handlingsplaner, och på så sätt bidra till att handlingsplanerna ger praktiska resultat och är hållbara.

Fortsatta åtgärder: Våld mot kvinnor bör hanteras inom ramen för EU:s politik för sysselsättning, utbildning, hälsa samt informations- och kommunikationsteknik. Detta bör återspeglas i EU-länderna genom specifika politiska insatser och nationella handlingsplaner för att hantera dessa olika områden.

Omkring 12 procent av kvinnorna uppger att de har utsatts för någon form av sexuella övergrepp eller handlingar av en vuxen före 15 års ålder, vilket motsvarar 21 miljoner kvinnor i EU.

Resultatet visar att 30 procent av kvinnorna som har utsatts för sexuella övergrepp av en tidigare eller nuvarande partner även upplevde sexuellt våld i barndomen medan 10 procent av kvinnorna som inte har utsatts för sexuella övergrepp i sin nuvarande eller tidigare relation upplevde sexuellt våld i barndomen.

Fortsatta åtgärder: EU bör se till att finansieringsmekanismer inom ramen för Daphne och andra program som på olika sätt bidrar till att skydda barn, ungdomar och kvinnor mot alla former av våld kan användas för att stödja ytterligare forskning och arbete inom organisationer som företräder det civila samhället och bekämpar våld mot kvinnor. Framför allt behövs finansiering av arbetet med riktade stödtjänster på området våld mot kvinnor.

Fortsatta åtgärder: En strategi som är inriktad på offren och deras rättigheter måste tillämpas på EU-nivå och i medlemsländerna när

det gäller kvinnor som utsatts för våld. Det finns positiva exempel på detta i flera EU-länder där "våld i hemmet" och "våld i nära relationer" betraktas som brott som kräver statliga ingripanden, och inte som privata angelägenheter.

Fortsatta åtgärder: EU och medlemsländerna kan åta sig att regelbundet samla in uppgifter i fråga om olika former av våld mot kvinnor. Detta kan utgöra underlag för kommande politiska åtgärder och konkreta insatser. Processen kan stödjas av Eurostat och relevanta expertgrupper och användas för att överföra uppgifter till FN:s och Europarådets särskilda övervakningsorgan samt Europeiska jämställdhetsinstitutet.

Hälften av alla kvinnor i EU (53 procent) undviker vissa situationer eller platser, åtminstone ibland, för att de är rädda för att utsättas för fysiska eller sexuella övergrepp. Som jämförelse kan nämnas att undersökningar om brottsoffer och rädsla för brott visar att antalet män som låter sig begränsas av sin rädsla är betydligt färre.

Fortsatta åtgärder: EU:s och medlemsländernas politik och nationella handlingsplaner för att bekämpa våld mot kvinnor måste bygga på konkreta fakta om kvinnors upplevelser av våld. Uppgifter om kvinnors upplevelser av våld bör samlas in parallellt med administrativa uppgifter och straffrättsliga uppgifter, eftersom dessa inte omfattar majoriteten av brott som inte anmäls. EU och medlemsländerna bör göra en gemensam insats och främja och finansiera undersökningar för att få fram information om omfattningen och karaktären på våld som kvinnor upplever. Dessa undersökningar kan upprepas med några års mellanrum för att mäta utvecklingen över tid.

Mer information:

FRA:s sammanfattande rapport om slutsatserna av undersökningen – *Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU. Resultaten i korthet* ger en översikt över utvalda undersökningsresultat och omfattar huvudsakliga åsikter med utgångspunkt i slutsatserna: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-results-at-a-glance>.

Rapporten över undersökningens viktigaste resultat – Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU. Rapport över viktiga resultat (*Violence against women: an EU-wide survey. Main results*) – ger en övergripande redogörelse över slutsatserna av undersökningen, samt ett antal detaljerade yttranden som behandlar olika typer av våld mot kvinnor, exempelvis fysiskt och sexuellt våld, sexuella trakasserier och stalkning. Samtliga dessa behandlas i rapporten: <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-main-results>.

Onlineverktyget för undersökningsresultatet om könsbaserat våld mot kvinnor finns på: <http://fra.europa.eu/en/vaw-survey-results>.

Information om undersökningsmetoden finns i – Våld mot kvinnor: en undersökning omfattande hela EU. Teknisk rapport (*Violence against women: An EU-wide survey. Technical report*) – se <http://fra.europa.eu/en/publication/2014/vaw-survey-technical-report>.